

ТЕХНОЛОГИК ЁНДАШУВ АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ-ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.10.10.042>

Маҳмудов Мақсуд Камолович,

Бухоро давлат университетининг факультетлараро жисмоний тарбия ва спорт кафедраси ўқитувчиси

Аннотация: мазкур мақолада талаба-ёшларни интеллектуал-жисмоний ривожлантиришга йўналтирилган таълим технологияларининг ўзига хос хусусиятлари мазмуни ёритилган. Шунингдек, “фикрий хужум”, “Сукрот диалоги”, “аквариум”, “бахтли ходиса”, “ижодий ҳисобот”, “қарорлар шажараси” каби интерфаол усулларнинг талабалар фаоллигини ошириш ҳамда ижодий ва мустақил тафаккурларини ривожлантиришидаги аҳамияти кўрсатилган.

Калит сўзлар: ёндашув, жараён, технология, интеллект, жисмоний ривожланиш, тарбия, таълим, метод, хусусият.

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО-ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Махмудов Махсуд Камолович

Преподаватель межфакультетной кафедры физического воспитания и спорта Бухарского государственного университета

Аннотация: В данной статье описывается специфика образовательных технологий, направленных на интеллектуально-физическое развитие учащихся. Также показывается возможности применения интерактивных методов, как «мозговой штурм», «сократический диалог», «аквариум», «счастливое событие», «творческий отчет», «дерево решений» которые повышают активность учащихся в процессе обучения, развивают творческое и самостоятельное мышление.

Ключевые слова: подход, процесс, технология, интеллект, физическое развитие, воспитание, обучение, метод, особенность.

FEATURES OF INTELLECTUAL AND PHYSICAL DEVELOPMENT OF STUDENTS ON THE BASIS OF TECHNOLOGICAL APPROACH

Makhmudov Maksud Kamolovich

Lecturer at the Interfaculty Department of Physical Education and Sports, Bukhara State University

Abstract: This article describes the specifics of educational technologies aimed at the intellectual and physical development of students. It also shows the possibility of using interactive methods such as «brainstorming», «socratic

dialogue», «aquarium», «happy event», «creative report», «decision tree» that increase the activity of students in the learning process, develop creative and independent thinking.

Keywords: approach, process, technology, intellect, physical development, upbringing, training, method, feature.

Мамлакатда олиб борилаётган ижтимоий – иқтисодий ва маънавий -маърифий ислохотлар Ўзбекистон Республикасининг ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясида назарда тутилган масалаларни ҳал этишга қаратилган. Бунинг муҳим жиҳатларидан бири юксак маънавий ва ахлоқий салоҳиятга эга бўлган, юқори малакали кадрларни тайёрлашдан иборат. Бунинг учун олий маълумотли мутахассисларни тайёрлайдиган таълим муассасаларининг ўқув – тарбия жараёнини давр талаблари асосида ташкил этиш, таълим – тарбия ишларини самарадорлигини ошириш учун унинг йўналишларини илғор педагогик технологиялар асосида ташкиллаштириш лозим ҳисобланади. Зеро, Республика Президенти Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, “Бугунги кунда шиддат билан ўзгариб бораётган ҳаёт, олдимизга қўяётган бир – бирдан мурракаб ва муҳим масалаларни ҳал қилиш ҳақида ўйлар эканмиз, уларнинг ечимини айнан таълим – тарбия билан, ёшларнинг дунёқарашини замонавий билим, юксак маънавият ва маърифат асосида шакллантириш билан боғлиқ эканига яна бир бор ишонч ҳосил қиламиз” [1]

Давлат тараққиёти ва жамият раванқи кўп жиҳатдан унинг интеллектуал потенциали билан белгиланади. Чунки, илмий потенциали юқори даражада ривожланган мамлакат барча соҳаларда доимо илғор бўлади.

Бугунги кунда олиб борилаётган ижодий интеллектуал салоҳиятни ривожлантиришга оид барча ишларнинг сифат самарадорлиги талаб даражасида эмас. Жамият ва давлат олдидаги талаблардан келиб чиқиб, талабаларнинг олий таълим муассасаларидаги таҳсили давомида интеллектуал-жисмоний, ижодий салоҳиятни ривожлантириш ишларини муваффақиятли олиб бориш зарур. Бу эса тарбия жараёнига психологик-педагогик технологияларни қўллашни, замон талаби даражасида мутлақо янги тарбия тизимини яратишни талаб қилади.

Интеллектуал – сўзининг луғавий маъноси ақлий жиҳатдан етуқлик, фаҳм-фаросат, ақл-идрок, заковат, зукко яъни заковатли инсон, зукко бўлиш демакдир.

Муайян такомиллашган педагогик технологияларни қўллаш, уни мантиқий-назарий жиҳатдан тўлиқ англаб олиш ва амалиётга қўллашгача бўлган мураккаб жараёнга қараганда – жараённинг ўзини лойиҳалаштириш энг қулай ва самарадор услубдир. Яъни ҳар бир талабага индивидуал ёндошиш керак.

Талабаларга йўналтирилган тарбия тизими ўқитувчидан ёшларнинг интеллектуал-жисмоний салоҳиятини ривожлантиришда тарбия услубиётларига алоҳида муносабат билан ёндошишни, услубиётни

ҳамда мавжуд ҳолатни тўлиқ ўрганишни, жараёнга ижодий муҳитни олиб киришни тақозо этади.

Талабанинг интеллектуал-жисмоний ривожлантириш жараёнини шакллантиришда қуйидаги ҳолатлар эътиборга олинishi керак:

1) Интеллектуал-жисмоний ривожлантириш жараёни максимал даражада технократик бўлиши керак. Бунинг учун эса психологик ҳамда педагогик технологияларни амалиётга жорий этиш керак;

2) Талабаларни интеллектуал-жисмоний ривожлантиришни таълим-тарбия жараёнига сингдирилиши қўзда тутилаётган тегишли технологияларни илмий асослаш ва ишлаб чиқиш лозим;

3) Интеллектуал салоҳиятни шакллантирувчи тарбия жараёнининг дастлабки ҳолатда ижтимоий-психологик муҳитни аниқ таҳлил қилиш ҳамда тактик жараёни мукамал ишлаб чиқиш керак.

Талаба шахсининг шаклланиш жараёнига – жамиятда қабул қилинган ахлоқ нормалари, ҳуққ нормалари, маънавий-маърифий қадриятларни сингдириш технологияларини яратиш кўпгина жиҳатдан якуний натижани таъминлашга хизмат қилади.

Маълумки, жисмоний маданият машғулотилари жисмоний тарбия – таълим муассасалари учун ташкиллаштирилган педагогик жараёнда анъанавий ва ноанъанавий таълим шакллари асосида олиб борилмоқда. Зеро ўқитиш давр талаблари ва эҳтиёжларидан келиб чиқиб муайян қонуниятлар асосида ташкиллаштирилади. Бу қонуниятлар педагогика назариясида қуйидагича тавсифланади:

а) ўқитишнинг ижтимоий эҳтиёж билан аниқланиш қонунияти ;

б) ўқитишнинг ўзи амалга ошаётган педагогик шарт – шароитга боғлиқлиги қонунияти;

в) ўқитишнинг ягона педагогик жараён таркибига кирувчи таълим, тарбия ва ривожлантириш жараёнлари ўз аро боғлиқлиги қонунияти;

г) ўқитишнинг ягона педагогик жараёнда билим олувчиларнинг умумий ва касбга йўналтириш жараёнлари билан алоқадорлиги қонунияти;

д) яхлит педагогик жараёнда умумқасбий фанлар билан ихтисослик фанларининг мазмуни, шакллари, методлари, воситаларининг ўз аро боғлиқликда амалга оширилишининг зарурлиги қонунияти. Мазкур дедактик қонуниятлар мутахассислар тайёрловчи таълим муассасаларининг ўқув тарбия жараёнини анъанавий (амалдаги ўқитиш шакллари) ва ноанъанавий таълим технологиялари асосида олиб борилганлигидан далолат беради. Бу ҳозирги кунда амал қилаётган ўқитиш шакллари дидир.

Жисмоний маданият дарслари назарий ва амалий қисмлардан иборат бўлганлиги сабабли улар маъруза, семинарлар, тренинглари, қўшимча машғулотилар ва х.к.да олиб борилади. Бунда монологик нутқ , диалогик нутқ, режа асосида суҳбат, монологик баён қилишда фикр алмашиш, баҳс – мунозара, савол – жавоб, ролли ўйинлар, жисмоний тренинглари шаклида амалга оширилади.

Бундан ташқари ёшларнинг интеллектуал-жисмоний жиҳатдан мунтазам ривожлантириш ишларини амалиётга тадбиқ этиш учун ҳар бир педагог ўқув-тарбия жараёнида талабаларнинг ижодий фаолиятини кузатиб бориши керак.

Ўқитишнинг мазкур технологиясига тезкари равишда ўқитишнинг ноанъанавий шакллари деб номланган мусобақа танлов, муаммоли модули, мужассамлашган ҳамкорликда ўқитиш, компьютерли ўқитиш, табақалашган ва фаол ўқитиш шаклидаги илғор педагогик технологияларга асосланган машғулотлар ташкил этилмоқда. Илғор педагогик технологияларга асосланган дарслар асосан билим олувчиларнинг фаоллигини оширишга йўналтирилган бўлиб, уларда деярли ўқувчи - талабалар таълим субъекти тарзида иштирок этадилар. “фикрий хужум”, “Сукрот диалоги”, “аквариум”, “бахтли ходиса”, “ижодий хисобот”, “қарорлар шажараси” ва х.к. методлар қўлланиладика, улар билим олувчиларни фаоллигини ошириб, ижодий ва мустақил тафаккурларини ривожлантиришга хизмат қилади.

Шунга асосан жисмоний маданият машғулотлари жараёнида илғор педагогик технологияларни тадбиқ қилиш учун даставвал, машғулотнинг мазмунидан келиб чиқиб ўқув мақсади аниқ белгилаб олиниши, мақсадга кўра натижаларни кафолатлаш, кафолатланган натижага кўра ўқув жараёнини лойиҳалаш каби дидактик тизимларни қамраб олади.

Талабаларни интеллектуал-жисмоний жиҳатдан ривожлантиришда педагогик технологияларни қўллашнинг яна бир хусусияти шундан иборатки, жисмоний маданият мақсадлари ифодаланган чиниқтириш ва мустахкамлаш машқлари, соғломлаштириш ва бадантарбия машқлари, умумий харакатни шакллантирувчи машқлар асосида билим олувчиларда жисмоний маданият фанига ва спорт мусобақаларига қизиқиш уйғотилади ва ривожлантирилади.

Адабиётлар:

1. Мирзиёев Ш.М. Ҳалқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. – Т.: “Ўзбекистон” 20018.

2. Педагогика. Олий таълим муассасалари учун ўқув дарслиги. М.Тўхтаўжаева таҳрири остида. – Т.: “Ўқитувчи” 2008.

3. Ишмухамедов Р.Ж «Инновацион технологиялар ёрдамида таълим самарадорлигини ошириш йуллари». Тошкент 2003 йил.

4. Maxmudov.M.K.Ways to improve the physical education of children aged 5-7 in preschool institutions. MIDDLE EUROPEAN SCIENTIFIC BULLETIN 2021й. 390-398 бет